

SERIA

C

NUMĂRUL

57

CUNOȘTINȚE

FOLOSITOARE

„DIN LUMEA LARGĂ”

DIRECȚ. REDACȚIONALĂ PROF. UNIV. I. SIMIONESCU

BUCUREȘTII

DE

VINȚILĂ MIHĂILESCU

Conferențiar Universitate București

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” BUCUREȘTI

Prețul Lei 8

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

* = 8 lei numărul; celelalte 5 lei

Seria A. „ȘTIINȚA PENTRU TOȚI“.

Nr.

1. Cum era omul primitiv de I. SIMIONESCU.*
2. Viața omului primitiv de I. SIMIONESCU.*
4. Albinele de T. A. BÎDĂRIU.
8. Furnicile de T. A. BÎDĂRIU
9. Viața Plantelor de I. SIMIONESCU*
- 10-11. Pasteur de C. MOTAȘ
13. Telefonii fără fir de TR. LALESCU.
14. Porumbii mesageri de V. SA-DOVEANU.
15. Planeta Marte de ION PAȘA.
16. Dela Omer la Einstein de GENERAL SC. PARAITESCU
17. Cum vedem de DR. I. GLIVAN.
18. Razele X. de AL. CIȘMAN.
19. Omul dela Cucuteni de I. SIMIONESCU.
20. Protozoarele de I. LEPTȘI
21. Fugetul și trăsnetul de C. G. BÎDEȚEANU
22. Nebuloasele gazoase de M. E. HEROVANU.
23. Bacteriile folositoare de I. POPU-CÂMPEANU
24. Scrisori cerești (Meteorite) de I. SIMIONESCU
25. Din istoricul electricității de STEL. C. IONESCU
26. Mercur și Venus de C. NEGOIȚĂ.
27. Reumatism și arterioscleroza de DR. M. CĂLĂNESCU.
28. Dama de inițiativă de APOSTOL D. CULEA
29. Henri Ford de ING. N. GAREA.
30. Mustă de I. MUREȘANU.
31. Ciupercile de I. POPU CÂMPEANU.

Nr.

32. Cifrele de G. M. LĂZĂRESCU.
33. Animale de demut de I. SIMIONESCU.
34. Lămurirea potopului de I. SIMIONESCU
35. Din viața oamenilor întreprinzători de APOSTOL D. CULEA.
36. Societatea națiunilor de ARTUR GOROVEI.
37. Ficatul și boalele lui de DR. M. CĂLĂNESCU.
38. Electrochimia și electroliza de N. N. HOTEZ
39. Noțiuni de electricitate de ING. CASETTI.
40. M. Berthelot de CIPIT M. ZAPAN
41. Izvoare actuale de energie de E. SEVERIN
42. Goethe ca naturalist de PROF. I. SIMIONESCU.
43. Viața'n munți de I. SIMIONESCU.*
44. Principii de biologie de I. SIMIONESCU
- 45-46. Fauna Mării Negre de BICESCU M. și CĂRĂCȘU S.*
47. Vitaminele de DR. N. GAVRILESCU*
49. Petrolul de I. SIMIONESCU*
50. Șobolani și șoareci de PROF. RADU VLĂDESCU.*
51. Viața la Ecuator de I. SIMIONESCU*
52. Viața la tropice de I. SIMIONESCU*
53. E. Roux de PROF. DR. G. MARINESCU*
54. Cutremurele de I. SIMIONESCU*
55. Cum birua viața de DR. VASILE ZAHĂRESCU*
56. Plante carnivore de I. POPU CÂMPEANU.*

Seria B. „SFATURI PENTRU GOSPODARI“.

Nr.

1. Îngrîșirea păsărilor de PROF. C. MOTAȘ.
3. Despre tovărășii de PREOT C. DROX
3. Despre scarlatină de DR. I. GHEORGHIU
4. Livada din sămburi de G. GHEORGHIU.

Nr.

7. Morcovul și alte legume de P. ROZIADE
8. Sifilisul de DR. E. GHEORGHIU.
10. Votul obștesc de A. GOROVEI.
11. Creșterea porcilor de C. OESCU.
14. Petagra de PROF. V. BABEȘ.
16. Alegerea semințelor de C. LĂCĂRȚIANU.

SERIA C.

No. 57

**CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ**

BUCUREȘTI

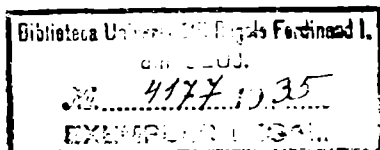
SCHIȚĂ GEOGRAFICĂ

DE

VINTILĂ MIHĂILESCU

CONFERENȚIAR UNIVERSITAR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

7166.—935

222151

ALTE CĂRȚULII DIN

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

Relative la România :

DAVID M. Munții Apuseni

SIMIONESCU I. Bucovina

NĂSTASE G. Basarabia

BRĂTESCU C. Dobrogea

SIMIONESCU I. Moldova

VORNICU G. Maramureș

LUPEANU-MELIN A. Blajul

LEPȘI I. Marea Neagră

IZVERNICEANU D. Banatul

CAMBER G. Țara Zarandului

TODICĂ G. Țara Hațegului

ORGHIDAN N. Țara Bârsei

1. Orașul de azi. Infățișarea și formarea lui.

Pe ori unde ai intra în București, impresia nu-i favorabilă rânduiri Capitalei între orașele moderne și aceasta, mai ales, din cauza aspectului țărănesc al mahalalelor periferice. Intr'adevăr, din șoseaua pietruită sau din drumul larg și mărginit de șanțuri cu podețe, se desprind, la distanțe aproape egale, străzi secundare foarte drepte, lipsite însă de trotuare și de pavaj, necanalizate, prăfoase pe timp de secetă, cu mlaștine verzui și noroaie în epocile ploioase. În lungul lor se înșiră casele mărunte, adeseori cu prispă și stâlpi ca în satele vecine, numeroase cârciumi și largi locuri virane peste care se încrucișează drumuri de căruță și poteci. Apoi, disdedimează de obicei, șoselele ce pătrund în oraș, sunt pline de carele și cotigele, automobilele și autocamioanele încărcate de pae, lemne, zarzavaturi, păsări, lapte, unt cu care satele dinspre Argeș, Sabar, Colentina, Mostiștea și chiar centre mai depărtate, contribuie la aprovizionarea Capitalei. Convoaiele țărănești țin uneori mai mulți kilometri împiedicând scurgerea vehiculelor mai grăbite.

Înțelegi astfel de ce aproape întreaga periferie, chiar când ea este formată din muncitori necalificați, funcționari inferiori și negustori de produse agricole, păstrează aspectul de țară și de ce ea se adaogă mereu cu noi cartiere de case țărănești sau semi-orășenești.

S'a căutat totdeauna și se caută mai ales acum, să se pună o barieră acestei extinderi exagerate, pripite și proletare a orașului în lungul drumurilor principale sau foarte aproape de ele. Măsurile hotărâte n'au fost însă nici odată strict și pretutindeni aplicate. De aici caracterul dublu al actualei periferii: pe de o parte pânza satelor înglobate în oraș și a mahalalelor cu aspect de sat pe de alta, împlântate între ele, cartierele de locuințe eftine (Clucer, Filaret, R. M. S., Sf-ta Vineri, Călărași etc.) sau „parcuri“ de vile (Filipescu, Bonaparte, Tudorache, Porumbaru, Delavrancea, Domeniilor, Ferdinand, Sf. Elefterie, Pieptănari etc.).

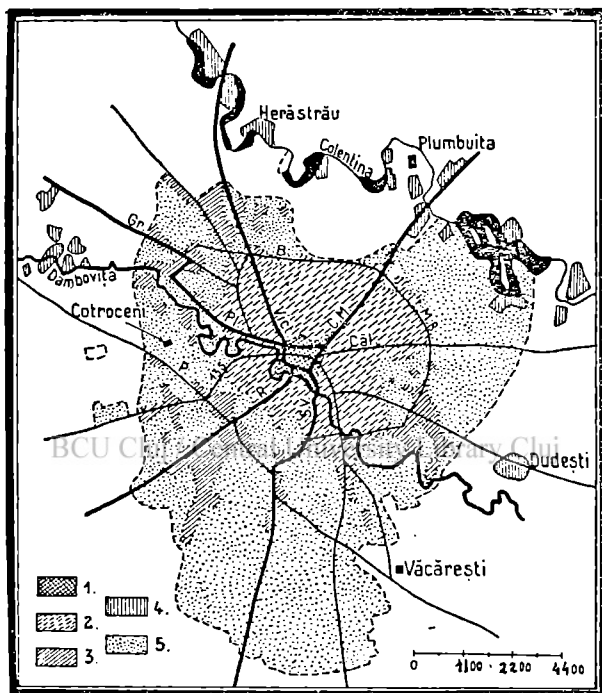
Departele de a fi întâlnite numai în actuala periferie, moștenirea și influențele rurale, se pot urmări, chiar azi, până în centrul orașului, tocmai din cauza iuțelei cu care au înaintat, de la centru spre margine, clădirile mari moderne. Intr'adevăr, a fost cu neputință ca lucrările edilitare să se țină în pas cu invazia de construcții noi: canalizarea, luminarea, pavarea n'au putut fi astfel totdeauna în armonie cu noile fațade și cu dimensiunile caselor de raport. De asemenea, între cartiere refăcute sau ridicate cu totul din nou, au rămas, în multe părți, grupe mai întinse sau mai restrânse de case cu grădinițe și curți ca pe vremuri. Ba chiar se păstrează până azi ori s'au dărâmat de puțină vreme, vechi case cu prispă și parmaclâc, în apreciazabilă apropiere de târgul central (ex. bul. Dacia colț cu Dorobanți, str. Victor Emanuel colț cu bul. Lascăr Catargiu, Moșilor colț cu bul. Carol, str. Știrbei-Vodă, str. Berthelot, Popa-Tatu, str. Dr. Davila etc.) Se găsesc apoi locuri virane întinse tocmai acolo unde nu te-ai aștepta (în latură pieții Brătianu, în lungul bul. Elisabeta dincolo

de Cismigiu etc.), curți mari interioare, grădini cu aspect de parc, arbori risipiți în număr mare nu numai în lungul bulevardelor și al unor străzi, dar și în mai toate curțile până în imediata apropiere a pieții centrale. Această vegetație încă abundentă, care se adaugă, în chip fericit, la aceea a frumoaselor parcuri și grădini publice (Cișmigiu, Parcul Carol, grădina Botanică, Icoanei, șoseaua Kiselef etc.), face ca orașul nostru, deși socotit între marile centre de populație urbană, să aibă, privit de sus sau judecat după fotografiile din aeroplan, un aspect de întinsă grădină, adică o înfățișare cu totul deosebită de a marilor municipii occidentale, masse uriașe de clădiri înalte albe, cenușii sau negricioase, între cari, grădinele apar ca oaze în pustiu.

Am fi însă departe de adevăr dacă am pune esclusiv pe seama influenței și moștenirii țărănești, neregularitățile din rețeaua de drumuri, contrastele de înălțime a clădirilor, abundența vegetației, întinderea, numărul și situarea locurilor virane din oraș.

Intr'adevăr, cel puțin în măsură egală, sunt răspunzători de aceste caractere orientale ale Capitalei, boerii, domnitorii, mănăstirile de pe vremuri ca și „boerii“ noi crescuți în tradiția Bucureștilor. Deprinși să trăiască în larg inconjurați de cetele țiganilor robi iar, mai târziu, de numeroase slugi, acestia și-au rezervat, în orașul de scaun, curți și grădini întinse înăuntrul cărora, casa ori cât de boerească ar fi fost și locuințele slugilor, ocupau prea puțin loc față de ograda și mai ales de grădina cu pomi roditori. uneori un petic de vie sau chiar parcuri cu arbori de pădure (frasin, arțari, stejari, ulmi, plopi).

Intr'un plan al Bucureștiului din 1853 (v. fig. 1), se vede cea mai mare parte a orașului și anume cea a mahalalelor de odihnă cuprinse

Vintilă Mihăilescu, 1934

Reproducerea oprită

Fig. 1. Bucureștii la jumătatea secolului trecut. Se vede în mijloc, Târgul care avea clădiri mai strânse, apoi, mai în afară, mahalalele de odihnă, formate, la acea epocă, din curți mari, întinse locuri virane, parcuri de copaci și case cele mai multe, mici și răsfirate; la margine înfine, mahalale, sat și case risipite între vii și livezi de pomi (partea punctată). De observat existența, aproape separată, a Bucureștilor din stânga (adevăratul oraș) și a celor din dreapta Dâmboviței (mai mult îngrămădire de case rurale).

între târg (centrul până în străzile C. A. Rosetti, Radu-Vodă, Câmpineanu, Sfinții Apostoli, Mântuleasa, Mircea-Vodă) și șoselele Basarab, Bonaparte, Ștefan cel Mare, Mihai-Bravul etc. ocupate de grădini și curți mari înăuntrul cărora casele mărunte de țară sau cele mai mari, boerești, se pierdeau aproape cu totul. Dar chiar azi ne putem face o idee de întinderea acestor curți boerești, după locul pe care îl ocupă Academia Română cu noile-i clădiri și cu curtea care mai păstrează șirul odăilor de slugi; sau după edificiul și curtea Muzăului Comunal sau înfine, după foarte multe locuințe boerești cu parcuri, cuprinse între Ateneu și bul. Lascăr-Catargiu. Fotografii din avion ne arată destul de clar întinderea, respectabilă încă, a spațiilor neclădite din aceste cartiere.

De altfel această moștenire a trecutului boeresc și țărănesc se traduce încă destul de clar și în datele ultimei statistici (1930): din suprafața întregă a orașului (7.000 ha.), aproape 4.000 ha. (adică 67,50%) sunt ocupate de curți și grădini particulare. Suprafața clădită e numai de 658,8 ha. (11,30%).

Între țărănul sau semi-târgovățul încă neadaptat la cerințele orașului, mai din lipsă de mijloace, mai din tradiție și boerul cu apucături de latifundiar, negustorul, legat de arterele cele mai frecventate, a fost, chiar în vremea maidanelor centrale unde tăbărau carele cu mărfuri, aproape singurul agent care a contribuit la îndeșirea clădirilor, îngustarea spațiilor libere și la sudarea centrelor de aglomerare locală.

În lungul căii Moșilor (pe vremuri podul Târgului din Afară), au fost legate astfel, Târgul Dinăuntru (Sf. Gheorghe), Târgul Cucului (str. Lazăr-Bazaca), Târgul din Afară, mutat de pe

la biserica Olari, la Oborul de vite și de aici în târgul Moșilor de azi; apoi mahalaua Armenească (afară din oraș pe vremea lui Matei Basarab), mahalalele-sat de la Tîrchilești (Dichiu), Delea etc.

În centrul orașului, vechile hanuri de pe străzile Lipscani și Carol, au însemnat, în trecut, cel mai înaintat tip de folosire economică a spațiului din Târg. Odată însă cu epoca modernă care, pentru București, începe abia după 1860, se adaugă la nevoile comerțului și breslelor de meseriași, cerințele pieții financiare (băncile), ale Administrației (clădiri centrale) iar, la periferie, cele ale industriei și negoțului de en-gros (fabrici, antrepozite, gări). Astfel îndesirea clădirilor și rețelei de străzi se accelerează și se generalizează. Înfine creșterea neobișnuit de repede a populației contribuie și ea, în largă măsură, la precipitarea ritmului de transformare a orașului (c. 120.000 locuitori în 1860; 280.000 în 1900; 341.000, în 1912; peste 600.000 în 1930).

Bucureștii de azi sunt deci rezultatul acțiunii, adeseori divergente, a trei factori principali; *țărani* cari, mai numeroși de cât în trecut, se așează și azi la marginele Capitalei; *boerii* puternici adeseori, capricioși altădată, dar azi considerabil scăzuți în influența lor și *negustorii* care au reprezentat totdeauna necesitatea economisirei și deci a organizării spațiului în vederea concentrării, transformării și redistribuirii bunurilor. Creșterea considerabilă a influenței acestora din urmă, alături de consecințele firești ale exageratului centralism politic, administrativ și cultural, fac realizabilă o politică edilitară în spiritul urbanismului modern. Mai mult pare justificată teama ca această dorință de moder-

nizare să nu meargă prea departe și astfel să se înlătore și ceace era bun în Bucureștii de altă dată: *abundența și uniforma răspândire a spațiilor verzi*. E de datoria numeroșilor oameni de cultură și a vechilor bucureșteni ca, printr'o participare activă la bine intenționatele încercări de sistematizare, să păstreze orașului nostru, împăcând utilul cu plăcutul, cât mai mult din farmecul grădinelor și curților vechiului târg oriental. Cât privește pe cei care nu mai pot scoate capul în lume pentru că orașul lor nu seamănă încă nici cu Parisul, nici cu Berlinul sau pentru că au impresia că el nu se transformă atât de repede cât le-ar fi dorința, aceștia să reflecteze asupra schimbărilor realizate în ultimii 70 ani.

Intr'adevăr aceste schimbări au fost uimitoare și destul de repezi, în așa fel încât, peste urmele trecutului, care se mai păstrează cu părțile lui rele dar și cu cele bune, Bucureștii lasă să se vadă caracteristicile orașului mare modern.

Între aceste trăsături caracteristice trebuie pusă în prima linie, specializarea cartierelor (v. fig. 2):

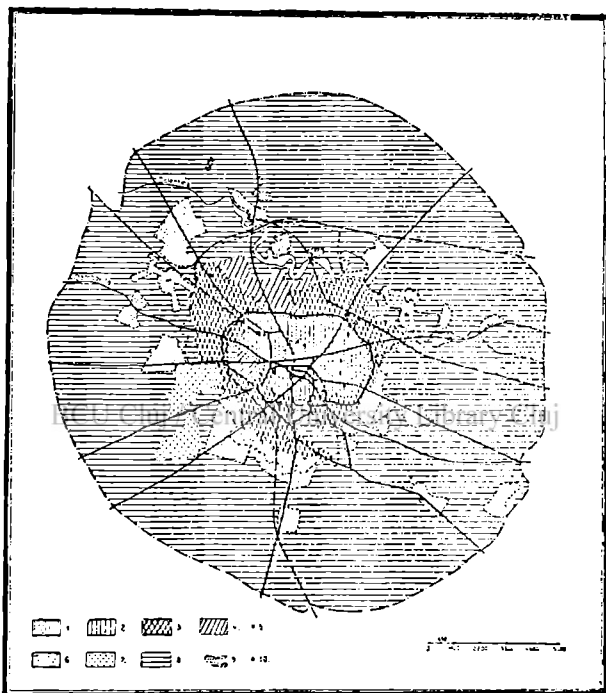
1. În mijloc se întinde „Târgul Central“ cu străzile-i strâmte și, adeseori strâmbe, cu edificii înalte și masive alături de vechi magazine formate numai din parter sau cel mult dintr'un etaj. Firme înalte ascund încă, pe străzile Lipscani, Bărăției, Carol etc. adevăratele dimensiuni ale clădirilor de acum 50—100 ani. Pe aceste străzi, dintre care unele mai păstrează numele fostelor bresle (Băcani, Șelari, Șepcari, Blănari, Lipscani, Gabroveni, Cavafi, Covaci etc.), magazinele gem de îngrămădirea mărfurilor din vitrine, și, adeseori, din stradă (Bărăția, Văcărești, Bazaca etc.).

Cu sau fără legătură cu trecutul, se pot deosebi, în târgul central, străzi și cartiere specializate fie în anumite mărfuri sau afaceri, fie în anumite calități. Astfel, pe locul fostului Palat Domnesc din sec. XVI-XVIII și pe o parte a livezii domnești de peste Dâmbovița, se întind: Halele Centrale împrejmuite de gheretele negustorilor de alimente, piața zarzavatului, hala de păsări, cea de pește, strada băcanilor angroșiști, „Gura pieții” cu vechi magazine de brașovenii și cu pitoreasca Bazaca. În legătură cu Piața-Mare, și chiar lângă singura rămășiță din clădirile Curții Domnești de altă dată (biserica Curtea-veche din sec. XVI), se află „Piața de Flori,” anoi, radiind de aici, străzile cu mărfuri de preț efitin sau mijlociu: str. Carol (confecțiuni, pânzeturi, stampile, mobile), Bărăția (fierărie, arămuri, brașovenii, mărunțișuri). Decebal (depozite de cen-gros: pânzeturi, pielărie, papetărie, furnituri de cismărie, mobile), Văcărești etc., toate mai mult spre Sudul și Estul Pieții-Mari. Către Nord se întind în schimb, străzile cu magazine din ce în ce mai pretențioase: Smârdan (articole tehnice, electrice, mode, articole de menaj, furnituri). Selari (confecțiuni), Blănari (blănuri), Gabroveni (angrosiști de furnituri, mercerie, blănuri), Colței (articole tehnice, fierărie, confecțiuni). Doamnei (idem). Linscani (confecțiuni, stofe de calitate). înfine blocul băncilor mari și Bursa din jurul Băncii Nationale (Banca Românească. Marmoros-Blanc, de Scont, de Comerț etc.).

Din acest „Târg Central” pornesc marile artere ale Capitalei, unele din ele sir de magazine aproape fără întrerupere până la marginea orașului:

Calea Victoriei, adevărată axă a Bucureștilor,

este cea mai însemnată. Ea prezintă azi multe lărgiri și strâmțări datorite sforțărilor urbanistice din ultimul timp și este mărginită de mari palate

V. Mih. 1934

Fig. 2. Bucureștii de azi.

1. Târgul Central. 2. Zona mahalalelor de odihnă cu locuințe individuale și blocuri de case colective. 3. Cartiere populare și 4. cartiere de vile din zona vilelor, fabricelor și antrepozitelor. 5. Gări. 6. Sate (comune suburbane) și mahalale cu aspect de sat. 7. Zonă militară. 8. Zona agricolă, partea până la linia forturilor adică până unde se întinde teritoriul municipiului București, 9. Câmpuri de aviație. 10. Piețe de aprovizionare locală.

foarte diferite ca stil (Cassa de Depuneri, Poșta, Cercul Militar, Palatul Telefoanelor, modestul Teatru Național, Palatul Regal; Ateneul Român, Ministerul Finanțelor, Academia Română, Minist. Industriei și Comerțului, Prezidenția Consiliului de miniștri etc.) și de cele mai elegante magazine. Împreună cu prelungirea ei (agreația Șosea Kiselef), calea Victoriei a rămas cel mai căutat loc de plimbare pe jos sau în automobil al bucureștenilor deși este puternic concuroasă, după război, pe bul. Elisabeta, care, pestriț împodobit noaptea de reclamele luminoase, atrage prin mulțimea cinematografele ce se țin lanț de la Cercul Militar (clădire impunătoare dar greoaie ca stil) până aproape de Cismigiu (cea mai artistică și fermecătoare grădină a Bucureștilor). Dealtfel, pe bul. Elisabeta și prelungirea lui, bul. Carol, casele de raport și clădirile oficiale sau de interes cultural, se ridică din ce în ce mai dese: aici se găsesc palatele marilor societăți petrolifere (Astra Română și Steaua Română), Ministerul Agriculturii și Domeniilor, Universitatea (încă neterminată), librăria Cartea Românească, Ministerul Lucrărilor Publice, Ministerul Justiției, acesta din urmă nu prea departe de cele două edificii ale societăților culturale Liga Culturală și Tinerimea Română de pe bul. Principele Mircea) etc.

2. Artera care va ajunge cea mai modernă și va atrage o bună parte din viața comercială a Capitalei, va fi însă noul bulevard Brătianu, cea mai largă, cea mai luminoasă, dintre toate străzile orașului. Deschis de curând, după mari dificultăți, el se prelungeste dincolo de piața Romană prin bul. Lascăr Catargiu (dublă alee de tei și de vile) iar în Sudul Pieții Brătianu (cu una dintre cele mai mari statui), prin bul. Colței merit să

spargă, aerisind și sistematizând, vechiul târg de la St. Gheorghe. Mari clădiri de raport cu zeci de apartamente și „garsoniere“ s'au ridicat și se ridică mereu pe porțiunea nouă și cea mai largă a acestui bulevard axial care prelungește târgul până aproape de piața Romană. Noile edificii, ridicate în epoca stilului geometric impun mai mult prin masivitatea, simplitatea și confortul lor de cât prin noutatea unei arhitecturi care sprosteste doar, colecția de stiluri transplantate, după vântul modei, pe terenul „liber“ al Bucureștilor (Blocul de lângă biserica Enei rămasă, cu dimensiunile ei „uriașe“ din secolul al XVII, o biată clădire umilă dar cu atât mai simpatică, blocul Soc. de asigurare engleză „Sun“, apoi Lido, Ciclop, Asigurarea Românească, Wilson). Dacă centul clădirilor geometrice nu va slăbi, atunci, în puțini ani de aici înainte, Capitala va fi dăruiată cu un bulevard american, așa precum bulevardul Lascăr Catargiu a ajuns un bulevard de vile și cum atâtea cartiere noi au fost acoperite de alte vile „stil Românesc“ sau de curând, cubist.

Pe când însă calea Victoriei și străzile care o taie sau o dublează, au concentrat cea mai mare parte din actualele eforturi de occidentalizare, celelalte străzi principale care pornesc din Târgul Central, sunt încă mult rămase înapoi cu foarte începuturile promițătoare: calea Moșilor este, în cea mai mare parte, șir aproape neîntrecut de magazine mai mari sau mărunte care oferă marfă variată țăranilor (mai ales spre Obor), meseriașilor și funcționarilor mijlocii din mahalalele ce o mărginesc. Acelaș lucru se poate spune de calea Rahovei și de calea Șerban-Vodă —vechi artere foarte căutate în epoca de înflorire a negoțului cu Constantinopolul — de căile Văcărești, Dudești, Călărași, Plevnei și, în general,

mai ales, de toate șoselele care fac legătura cu insulele de populație deasă din satele situate în SW, NW și Estul orașului.

Ca și orașul în întregimea lui, întreprinderile comerciale din întreg Târgul Central se întind mai mult în suprafață, specializându-se, de cât se grupează asociindu-se și subordonându-se, în adevărate uzine comerciale de felul ecolr similare din orașele apusene. Totuș întinderea în suprafață a Târgului Central, n'a împiedicat îndesirea, din ce în ce mai mare, a clădirilor și înălțarea lor pretutindeni unde, în urma dărâmarilor, se ridică noi construcții. Intr'adevăr, deși numărul caselor cu un singur etaj (63—72%) încă depășește cu mult pe cele cu 2—8 caturi, cei care urmăresc evoluția Bucureștilor de după război, pot spune că, pe încetul, centrul ia aspectul de „cetate“ comercială chiar dacă gruparea diferitelor ramuri negustorești, nu merge în același pas cu edificarea blocurilor de case moderne. Curțile ocupă astfel un loc din ce în ce mai restrâns iar locurile virane au dispărut aproape cu totul în mai toată porțiunea orașului unde numărul întreprinderilor comerciale atinge 9—15 la ha. Aproximativ între străzile Romană, Polonă, Mântuleasa, Mircea-Vodă, bul. Mărășești, Bateriilor, bul. Elisabeta, Brezoianu, Luterană, Berthelot, Al. Lahovari, se întinde astfel partea cea mai masivă a orașului, singura care se poate apropia mai mult, deși nu în toate părțile ei, de cetatea marilor orașe apusene.

Pentru că totuș apropierea este foarte relativă, pentru că, în acest poligon încă se mai întâlnesc, mai ales spre marginea lui, curți mari, grădini și case mai mărunte, pentrucă funcțiunea lui de căpetenie, negoțul, este încă pulverizat în numeroase întreprinderi specializate și foarte puține

coordonate în stabilimente complexe, credem mult mai nemerit să păstrăm acestui centru bucureștean, numele de „Târg“ folosit de locuitorii săi de cât pe cele importate și pretențioase de „Cetate“ sau „Burg“, cu totul nelalocul lor și nepotrivite cu evoluția orașului nostru.

II. *Mahalalele de odihnă.* Dincolo de marginile indicate, se întinde o parte a orașului alcătuită din străzi trase cu oarecare rânduială deși nu lipsesc ghemurile de străzi strâmte și încălcite moștenite din trecut (mah. Armenească, Dichiu, Delea, Dobroteasa, Izvor etc.). În această parte a Bucureștilor, cele mai multe case sunt numai cu parter sau un etaj, rar cu mai multe. Curțile și grădinele, încă măricele, sunt nelipsite. De altfel este partea cea mai întinsă a Capitalei desfășurată mai mult pe câmpul larg din NE între Târgul Central și fostele șosele de centură Basarab, Bonaparte, Ștefan cel Mare, Mihai Bravul.

Între mahalalele de odihnă se cuprind și cartierele boerești presărate cu adevărate palate în curți mari frumos îngrijite și grupate în preajma Palatului Regal sau în lungul căii Victoriei, (Sf. Ionică Moldoveni, Boteanu, Dionisie, Sf. Vasile Sf. Niculae etc.). precum și mahalalele de odihnă ale negustorilor din centru (Lucaci, Udricani, Sf. Mina, Negustori, Jignița, Sf. Apostoli, Antim etc.) și ele cu — mai rare însă — curți boerești rămase în lungul căii Rahovei sau Șerban-Vodă din vremea când centrul de gravitate al Capitalei era spre Sud. De după război însă, această parte a orașului își pierde treptat originalitatea: în locul modestelor clădiri gospodărești cu grădină și curte, se ridică, pretutindeni, blocurile de case cu zeci de apartamente sau, în cel mai fericit caz, aleele de vile cu 1 sau 2 etaje. În mahala-

lele negustorilor evrei din Dudești, Văcărești, Lucaci, unde locuințele colective sunt cunoscute încă din sec. trecut, în cele boerești din jurul Palatului Regal, în lungul străzilor principale și în ocolul piețelor locale de aprovizionare (Matache, Traian Făgădău etc.), aceste blocuri se îndesesc din ce în ce mai mult (ex. tipic bul. Dacia, în partea lui cea nouă) De altfel, chiar după planul de sistematizare al orașului, aici trebuie, să se realizeze zona locuințelor colective.

III. *Zona vilelor, fabricelor și antrepozitelor.* În fine, dincolo de linia fostelor șosele de centură, se întinde a treia zonă, această mult mai complexă. Ea s'a dezvoltat în ultimii 60—70 ani, pe locurile ocupate altădată, de întinse maidane și grădini, de brațele Dâmboviței ulterior rectificată, de mlaștine acum secate și, mai ales, de vii și pometuri. Printre aceste vii și locuri virane, erau risipite în neregulă case mărunte întrerupte de hanuri care se păstrează unele, și astăzi (ex. hanul Galben din bul. Banu Manta) sau crame și conace în lungul puținelor drumuri care tăiau printre podgorii. Spații mari de loc liber separau grupele de case cu aspect de sat când nu constituiau chiar sate adevărate: Crângași, Ciurel, Grozăvești, Cotroceni, Lupești, Sf. Elefterie, Șerban-Vodă etc. Mai mult, dacă n'ar fi fost șirurile de case cu mai mari întreruperi de pe căile 13 Septembrie, Rahovei, Măgurele, s'ar fi putut vorbi, la acea epocă, de un al doilea București, mai mult serie de sate de cât oraș, risipite în viile de pe câmpul înalt din dreapta Dâmboviței și separat de adevăratul oraș prin întinsele goluri din lunca râului. Acelaș lucru se repeta în Est unde viile din Gura Lupului (calea Dudești) despărțiau de oraș satele bulgărești Izvor, Vitan, Cioplea iar celelalte vii și pometuri întinse până 'n malul

Colentinei ascundeau risipa de case și conace din lungul actualelor străzi Heliade între vii, Zidurilor, Baicului, Fântânică, Vatra Luminoasă etc.

În această regiune de risipire a locuințelor și de mahalale-sat, au fost așezate marile fabrici, antrepozitele de materiale și mărfuri, cazarmele garnizoanei, gările cu atelierele și magazinele lor și parte din spitale și cimitire. Astfel, fără să-l poată înlătura cu totul, a fost mult atenuat caracterul lacunar al periferiei. Într'adevăr gările și apoi fabricile și antrepozitele din jurul lor, au atras o populație numeroasă formată din țărani câmpiei centrale, din deleni, Olteni, apoi din foarte mulți Ardeleni, Unguri, Austrieci și, până înainte de război, din puțini Evrei, negustori de mărunțișuri pe la bariere. Au luat naștere în acest fel: cartierele de muncitori și mici funcționari din jurul și NW gării de Nord, cartiere cari, adăogându-se cu vremea, au înglobat satele vecine (Princepele Carol, Grivița, Crângăși, Militari) și tind să se apropie de Chitila (10 km. din centrul orașului); cartierele de acelaș aspect și compoziție din preajma gării Filaret și a fabricelor apropiate; cele din jurul atelierelor Lemaître și a Tăbăcăriilor din josul Dâmboviței; înfine cele din colțul NE (marile mori sistematice, cele mai importante cărămidării, fabrici de săpun, țesătorii, rafinării etc.).

Spațiile libere din aceste locuri au făcut posibilă trasarea de planuri geometrice și, ceva mai târziu, chiar creerea de cartiere salubre (locuințe eftine standardizate); dar, mai ales epoca de după război, a văzut edificarea, fulgerător de grabnică, a maidanelor, grădinelor, fostelor gropi de nisip astupate, dintre tentaculele orașului în neîncetată creștere. Afluența populației atrasă de capitala unui stat cu teritoriul dublat

și deci criza de locuințe, explică această neobișnuită campanie de construcții cu vizibile și largi efecte și la centru dar mai ales la margine. Epoca ridicării parcurilor de vile sau de locuințe eftine nu s'a terminat; din potrivă ea s'a accentuat în ultimii 4 ani din nevoia de a pune la adăpost capitalul amenințat de inflație.

Zona vilelor, fabricelor și antrepozitelor este deci—deși nu pretutindeni—cea mai nouă parte a Capitalei; totuș ea continuă să păstreze ceva din caracterul orașelor orientale: casele țărănești foarte frecvente mai ales în Sud, mari spații libere, unele din ele cultivate sau folosite pentru creșterea animalelor—și asociază astfel aspectul rural cu cele două forme de așezare orășenească propriu zisă: cartierele de vile boerești sau mai modeste — cu grădini, străzi largi și confort, legate de centru prin tramvae sau linii de autobuze— și cartierele de fabrici și antrepozite cu aureola lor de locuințe eftine sau populare pentru muncitori și funcționari inferiori.

Vechiului său târg central astăzi considerabil crescut și complicat și mahalalelor sale de odihnă, în timpul din urmă serios amenințate de invazia blocurilor de locuințe colective, Bucureștii ș'au adăogat astfel, în ultimii 70 ani, cartiere de vile care să descongessioneze centrul și o serie de antrepozite și fabrici consacrate mai ales industriei de transformare și reparații.

Cartierele de vile într'adevăr au descongestionat, cel puțin în parte, Târgul din mijlocul orașului. Se vede această din numărul proprietarilor evrei care și-au construit case la periferie ori s'au așezat în jurul pietelor de aprovizionare locale; se vede însă și mai bine din schimbările desimei populației: după recensământul din 1900, cele mai mari desimi (uneori

de 200—400 locuitori la ha) erau exclusiv în cartierele centrale; după recensământul din 1930 însă, nicăieri nu s'ar găsi în Târg, mai mult de 200 locuitori la ha. iar spre marginile oraşului (Gara de Nord, Filareţ, moara Asan), apar insule de mare îngrămădire a populaţiei (150—200, la ha.).

Industria, redusă, înainte de război, în primul rând, la morărit, cărămidărie şi reparaţii metalurgice, se păstrează tot atât de modestă şi imediat după război (c. 9000 lucrători şi 144.000 tone mărfuri în 1921). În ultimii 10 ani însă, progresul a fost la nivelul creşterii precipitate a oraşului şi a populaţiei: numărul lucrătorilor atinge (în 1930) aproape 30.000 iar cifra tonajului depăşeşte 800.000 anual; apar apoi numeroase fabrici şi ateliere noi, mai ales în periferia cu mână de lucru eficientă (în NE, E şi S) iar cele vechi îşi măresc numărul lucrătorilor şi inventarul. Numărul lucrătorilor sporeşte cel mai mult în industria îmbrăcămintei şi tăbăcării precum şi în cea chimică şi tipografică. Tonajul cel mai însemnat îl înregistrează însă industria alimentară (cu brutăriile), şi cea a materialelor de construcţie.

Cu tot sporul total şi pe categorii, tonajul pe categorii al mărfurilor fabricate în Bucureşti trădează totuşi păstrarea industriei la nivelul necesităţilor imediate ale pieţii locale. De o mare industrie textilă, metalurgică sau chimică pusă în slujba unei pieţe de desfacere mai întinse — cu foarte puţine excepţii — nu se poate deci vorbi, campania febrilă de construcţii şi creşterea numărului consumatorilor rămânând cauzele principale ale progresului industriilor de transformare absolut necesare unui centru urban de importanţa Bucureştilor. De asemenea spori-

rea birocrației, îngrămădirea populației școlare (c. 20.000 studenți) precum și prioritatea culturală a Capitalei, lămuresc în deajuns, progresul industriei tipografice și a anexelor sale.

IV. *Zona agricolă sau a aprovizionării apropiate.* Cu zona vilelor, fabricelor și antrepozitelor, se termină orașul propriu zis; este însă foarte anevoioasă, dacă nu imposibilă, o separație netă între oraș și zona rurală care urmează în afară. Într'adevăr satele vechi (Herăstrău, Băneasa, Tei, Fundeni etc.) sau noi (Militari, Grivița, Principele Carol, Principele Nicolae, Progresul etc.) se leagă de ultimele mahalale cu aspect rural sau de cartierele de vile; o parte din funcționarii și muncitorii care lucrează în oraș, trăiesc în aceste sate unde își au gospodăriile; arături, grădini de zarzavat, vii și livezi de pomi, fâneață și pășuni cu vite, porci și păsări în libertate, pătrund printre cartierele periferice separându-le și înaintând, dinspre SE de pildă, până în marginea mahalalelor de odihnă; în jurul orașului în fine, mai aproape (în lungul căii Piscului sau pe câmpul Văcăreștilor) sau mai departe (la Băneasa, la Otopeni ori Chitila, la Snagov), unii bucureșteni au început să-și construiască ferme sau numai case de odihnă (conace sau cotaje, după un termen barbar ce caută să se încetățenească). În acelaș timp, fermele de pomi, de flori, de păsări, de vite, de lapte, au sporit considerabil până la o distanță de cel puțin 20—30 km. dela oraș. Se poate vorbi astfel de o zonă agricolă apropiată care, înglobând comunele suburbane, fermele și conacele, formează o largă aureolă în jurul Bucureștilor. Fără să fie cu totul străină de trecutul părții centrale a câmpiei, această regiune ni se înfățișează ca o completare firească oricărei organizări raționale

a spațiului geografic înăuntrul căruia trăiește și se dezvoltă un oraș mare.

V. Aprovizionarea depărtată. Cei peste 600.000 locuitori ai Capitalei (după recensământul din 1930) plus cel puțin 100.000 populație flotantă, nu se pot întreține însă numai din laptele, untul, păsările etc., pe care le procură satele și mahalalele din zona agricolă apropiată, ci ei pompează grânele Bugeacului, Deliormanului, Bărganului, Burnasului, Olteniei, vitele din Nordul Ardealului și al Moldovei, păsările și toate produsele de fermă din câmpia Tisei, laptele și brânzeturile fermelor din jurul Brașovului, Sibiuului și Sighișoarei, peștele bălților din josul Dunării dela Călărași la Vâlcov, lemnele din munții Argeșului, ai Buzăului și din întreaga Secuime, petrolul și sarea Subcarpaților, muncitorii și servitorii din dealurile Olteniei și Munteniei și mai ales pe cei din întreg Ardealul. (În toate timpurile au fost numeroși, dar mai ales acum, se numără cu zecile de mii servitorii și servitoarele venite de peste munți; ei dau străzilor și grădinelor Capitalei, o culoare specială, în timpul sărbătorilor).

II. Evoluția Bucureștilor.

Este natural ca orașul cel mai mare al României să exercite o influență atât de hotărîtoare asupra curentelor de mărfuri și de populație din întreaga țară. Cum ne lămurim însă actuala dezvoltare la care au ajuns Bucureștii? Pentru aceasta trebuie să ne coborîm puțin în trecut.

Vechiul târg al Bucureștilor a fost produsul mișcărilor de populație și al activității economice dinăuntru unui cadru mult mai restrâns de cât cel actual și anume: cel al Principatului

Țării-Românești. Pentru acest principat, el era orașul central, capitală și punct de pază către ținuturile dunărene.

Intr'adevăr era firesc ca atât condițiunile locale cât și cele ale spațiului geografic mai îndepărtat să ducă la aglomerarea orașenească de pe malurile Dâmboviței. *Mai întâi condițiunile locale:* în mijlocul Câmpiei Române, un coridor de mai mare umiditate provenită și din ploii dar mai ales stând în legătură cu apele strânse aici în mănunchi, a provocat înaintarea pădurii până la Dunăre între două întinse regiuni de stepă (Burnasul și Bărăganul). Condițiunile mai favorabile de așezare și legea compensației au făcut ca acestui coridor să-i corespundă o desime de populație care a contrastat, se pare, totdeauna cu aproape pustiirile din ținuturile vecine desgolite (în prima jumătate a secolului trecut, Bărăganul încă avea număra 1—2 locuitori la km. p. față de peste 33 din regiunea centrală a Câmpiei).

În marginea pădurei și între două stepe care avea să se prefacă mai târziu în câmpuri de cereale și înconjurați de o populație sătească numeroasă mereu în creștere pe cale de imigrare dinspre dealuri, Bucureștii puteau să se desvolte astfel aprovizionați cu înlesnire din cadrul local imediat nu numai cu alimente, material de construcție și combustibil dar și cu brațe ome-nești.

Condițiunile geografice mai depărtate și apoi condițiunile economice și politice, au determinat însă nemăsurat mai mult decât cele locale, ascensiunea târgului așezat la contactul dintre pădure și stepă, către marele oraș de mai târziu. Aceste condițiuni se deosebesc de celelalte prin caracterul lor schimbător. Ele ne silesc chiar să deosebim, în variația lor, trei faze principale

care corespund tot cu atâtea epoci de dezvoltare a oraşului nostru.

In prima fază, care durează până aproape de sfârşitul secolului XV atât drumurile de interes comercial, cât şi expansiunea politică a principatului Ţării-Româneşti, îndrumau populaţia către Dunărea de jos (gura Ialomiţei, Brăila, Chilia) şi Mare. Drumurile mari ale ţării cu sate vechi în lungul lor erau drumul Ialomiţei, al Buzăului, al Siretului. In această fază, Bucureştii erau un sat aşezat lângă apa Dâmboviţei, probabil pe malul stâng mai teşit în vederea luncii largi şi mlăştinoase ce se întindea către Sud şi către Vest şi anume, poate, în mahalaua Sfântului Gheorghe vechi.

Faza II-a. Apariţia şi apoi grabnica înaintare a Turcilor în Balcani, schimbă însă fundamental situaţia: domnitorii români organizează drumul cel mai drept şi cel mai ocrotit către Sud iar negustorii încep să-l folosească pentru legăturile lor cu Levantul. Prins între Braşovul care păzea la trei trecători şi vadul de la Giurgiu, drumul Dâmboviţei acum trece prin păduri şi peste lunci mlăştinoase cârnind, de la Târgovişte, în lungul câmpului dintre Ialomiţa şi Dâmboviţa, spre Bucureşti. Pentru supravegherea acestui drum — care probabil trecea în lungul străzii Colţea de azi şi apoi, pe lângă movila Radului-Vodă, se continua prin calea Şerban-Vodă — apare, alături de sat, o mică cetăţie pe una din colinele din luncă (Radu-Vodă sau Mihai-Vodă).

Situaţia nouă creiată de Turci se consolidează prin cucerirea cetăţilor şi oraşelor de la Dunăre şi prin transformarea Mării Negre într'un „lac turcesc". Orientarea economică şi politică rămâne de acum îndrumată către Balcani iar

Giurgiu va fi socotit, până spre 1860, drept cel mai însemnat loc de trecere și antrepozit de mărfuri de la Dunărea de jos. Vreme de peste patru secole, regiunea centrală a Câmpiei e cea mai căutată de negustori, armate și de trimișii politici iar, ca o consecință a noiei stări de lucruri, de către boerime, domnitori și mânăstiri care încep a ocupa și coloniza temeinic moșiile din jurul Capitalei.

În acest timp, satul, cu cetatea lui, s'a prefăcut în târg permanent și apoi, prin așezarea boerimei înăuntrul lui (sec. XVII—XVIII), în oraș. Creșterea sa fără întrerupere este de acum asigurată, așa încât orientarea economică din a doua jumătate a secolului XIX, orientare nefavorabilă dezvoltării unui oraș mare în mijlocul Câmpiei Romane, n'a mai putut să-i aducă nici o scădere.

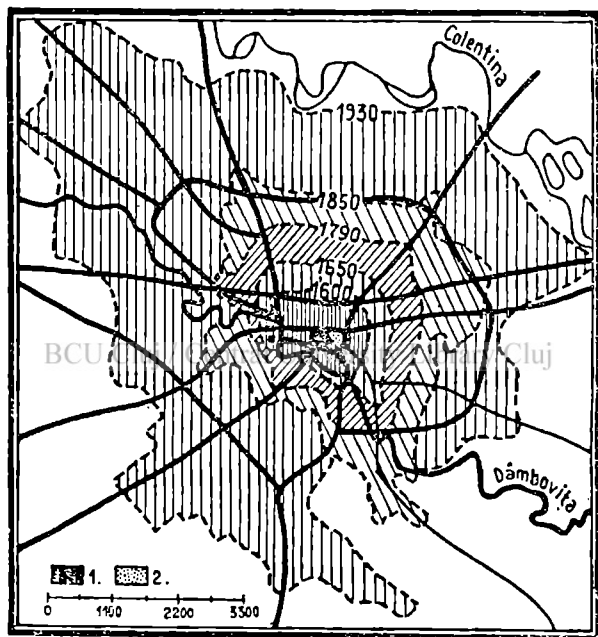
Faza III. Într'adevăr înainte ca prefacerea economică a țării noastre și a țărilor vecine să intensifice circulația pe Marea Neagră și pe Dunăre, deci să reînvieze drumurile mari și porturile de aci, Bucureștii ajung — în a treia fază a dezvoltării lor — capitala Principatelor-Unite și, mai târziu, a României vechi. Față de circulația internațională și față de principalele noastre direcții normale de export (prin Constanța, Brăila și Galați), Capitala se află deci din nou în situația geografică în care se afla pe vremuri umilul sat al păstorului Bucur: este adică într'un punct excentric față de circulația generală a persoanelor și a mărfurilor. Abaterea, cu toate acestea, a drumurilor mari către ea, ne apare astfel ca o anomalie explicabilă numai prin coplesitoarea importanță politică pe care o dobândește orașul nostru întâi la 1859 și, a doua oară, în urma Unirii recente.

Urmările acestui factor politic, mai puternic decât neajunsurile locale (clima extremă, mlaștine) și decât anomalia poziției geografice (excentrică și la o prea mică depărtare de granița Statului), se pot vedea din variația înfățișerii, întinderii în suprafață și a numărului și compoziției populației Bucureștilor în cele trei faze principale ale dezvoltării lor.

Nu știm nimic precis despre satul București; nici măcar localizarea și vechimea lui nu ne sunt sigur cunoscute. Știm mai de grabă, din săpături, că pe locul ocupat azi de orașul nostru se găseau mici așezări rurale, încă din epoca preistorică. Nu putem face totuș nici o ipoteză asupra continuității de populare a acestei regiuni.

În faza a doua, a influenței turcești, e greu de fixat limite, chiar și numai pe secole, și este greu atât din cauza absenței sau nepreciziei izvoarelor de informație, cât și din cauza structurii foarte neegale a orașului: în mijloc sâmburi de concentrare cu străzi mai temeinic clădite și proprietăți domnești, boerești și mănăstirești pe care se ridicau, în curți mari cu grădini, casele stăpânilor și colibebe slugilor și robilor; iar mai departe, până la marginea orașului propriu zis, mahalalele mai mult țărănești cu case respirate printre grădini și livezi sau separate de vaste maidane; și mai departe în fine, spre margine, ogoare, vii, livezi cu sate, mahalale — sat și mare risipă de locuințe. În citirea schiței alături, va trebui să se țină seamă deci, de realitatea celor două părți ale orașului (orașul propriu zis și aureola sa de risipire) care se angrenau prea intim pentru ca să poată fi deosebite. Numai odată cu apariția planurilor topografice (primul, din 1791), e realizabilă această separație. (v. fig. 3).

In secolul XVI (spre sfârșitul lui), orașul propriu zis, format din Curtăa Domnească — destul de întinsă și temeinic clădită cu palatul și biserica ei, cel puțin de pe vremea lui Mircea Ciobanul — din Târgul situat împrejurul Sfântului Gheorghe vechi și din câteva ma-

V. Mih. 1931

Fig. 3. Cum au crescut Bucureștii.

1. Locul Curții Domnești 2. Locul vechiului târg de la Sf. Gheorghe. Cifrele arată epocile de întindere ale orașului.

halale boerești (Bălăceanu, Udricani, Stelea), nu se putea întinde, împreună cu aureola lui de risipire, mai mult de cât până'n bulevardul Academiei de azi și până 'n lungul străzii Scaune

(N. Filipescu) și bulevardul Domniței. Spre Sud, el se opria la Dâmboviță iar către Vest abea începuse să coboare povârnișul ce se lasă spre Cișmigiu.

In secolul XVII, orașul propriu zis ajunsese poate limitele periferiei risipite din secolul trecut, iar cu propria-i aureolă de împrăștiere, până aproximativ în străzile Schitu Măgureanu, Știrbei-Vodă, C. A. Roseti, Carageale, Mircea-Vodă. In acest timp negustorii de peste munți începuseră să frecventeze mai des și chiar să se fixeze în târgul Bucureștilor (Bărăția) iar cei din Orient (Greci, Evrei, Turci) lungesc târgul spre sud în axa actualei căi Șerban-Vodă. In această parte se pare că orașul trece astfel, cu puțin, peste apa Dâmboviței. Nu lipsesc nici negustorii de țară care, alături de boeri și de țărani dela margine, dau așezării un caracter românesc fără să poată birui însă, în comerț, influența levantina.

Secolul XVIII este hotărîtor. Mutarea definitivă a capitalei la București și influența, în continuă creștere, a Grecilor și Turcilor, atrag nu numai aceste elemente transdunărene la care se adaugă Bulgari, Albanezi și, din ce în ce mai mulți, Evrei spanioli, dar și un mai mare număr de boeri și țărani români. Orașul ajunge astfel, spre sfârșitul secolului, la cel puțin 70.000 locuitori, ceea ce provoacă întinderea așezării urbane propriu zise — după cum arată de asdată cu destulă precizie planul topografic din 1791 — până dincolo de străzile Schitu Măgureanu, Popa Tatu, Buzești, Romană, Traian. In dreapta Dâmboviței, orașul rămâne totuș încă format din mahalale-sat despărțite între ele prin locuri virane sau spații cultivate. După mai bine de jumătate secol în fine (spre 1850), Bucureștii a-

jung, e drept, până în linia șoselelor de centură Basarab, Bonaparte, Ștefan-cel-Mare, Mihai-Bravul însă păstrează încă, la periferie, pe o foarte întinsă suprafață, acelaș caracter de risipire și grupare lacunară. Spre Sud și spre Vest, ei stagnează sau progresează foarte încet, fapt ce trebuie pus în legătură, cel puțin parțial, cu întinsele spații umede sau mlăștinoase din lunca Dâmboviței.

Ultima fază, cea actuală, care începe după 1860, a adus, după cum am văzut în parte la începutul acestei lucrări:

1. Unirea orașului, mult mai întins și mai strâns, de pe stânga, cu cel de pe dreapta Dâmboviței prin acoperirea luncei acestui râu, mai întâi cu cartiere sărace, apoi, după canalizarea din 1880, cu clădiri din ce în ce mai occidentale (până la vilele de după război).

2. Întinderea exagerată în lungul tutulor drumurilor mari, dar mai ales în lungul căii Griviței, Moșilor și Rahovei.

3. Clădirea locurilor dintre tentacule, ceea ce a impus și a făcut realizabilă fixarea efectivă a unui spațiu de întindere maximă a orașului propriu zis pe o suprafață de peste 7000 ha.

4. Sporirea populației prin mari salturi care corespund epocii celor două uniri: 1850: 120.000 locuitori; 1881: peste 200.000; 1912: 341.000; 1930: peste 600.000 (v. fig. 4).

5. Schimbarea fundamentală a compoziției populației: în locul Orientalilor din comerț și industrie și în locul Românilor, Evreii galițieni și ruși în comerț (43.000 în 1900 iar azi, cel puțin 150.000) și Austrieci și Unguri în industrie ca lucrători.

Fără îndoială numărul Românilor este încă, mai mare de cât al străinilor; funcțiunile pe cari

ei le exercită însă (funcționari, profesioniști liberi, profesori, scriitori, muncitori, în mare parte necalificați și, mult mai puțini, negustori și meșeriași), ei sunt din ce în ce mai departe de a hotărî în viața economică a Capitalei. Se vede aceasta și din locurile în care ei sunt așezați în oraș: mai mult în mahalalele de odihnă din jurul instituțiilor administrative, culturale sau militare și la periferie (cartierele de vile și cele din jurul fabricelor și gărilor). În schimb toate cartierele din spatele târgului Central, chiar cele locuite acum un sfert de veac de urmașii ne-

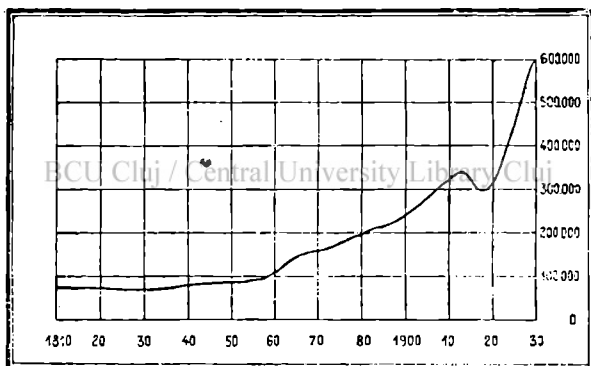

Fig. 4. Cum a variat populația globală a Bucureștilor între 1810 și 1930 (de când avem date mai sigure).

gustorilor români sau greci ori bulgari romanizați, ca de pildă Lucaci, Stelea etc. sunt acum locuite aproape exclusiv de către Evrei. Aceștia stăpânesc, ca proprietari, nu numai în spatele Târgului ci și în Târg și, mereu mai numeroși, blocurile de case colective și magazine, care se ridică tot mai multe, după cum am văzut, în lungul străzilor principale și în jurul piețelor de aprovizionare locale. De ase-

în lunca Argeș-Sabar) și economică a câmpiei și dealurilor Țării-Românești și — nemăsurat mai mult — pe împrejurarea că este capitala unui stat de peste 19 milioane suflete cu principii administrative centralizatoare — uneori cel puțin — excesive.

2. Datorită situației sale privilegiate în Stat, Capitala-oraș de țărani, boeri și târgoveți strănși pe lângă „Curtea Domnească“ a putut evolua astfel, fără importante întreruperi, către așezarea urbană de azi care-și mai păstrează încă, în bună parte, aspectul ei de complex de grădini și curți întrerupt de străzi și clădiri, în general, nu prea înalte. De la acest caracter vechi și original ar fi normal deci să pornească sistematizarea și modernizarea Capitalei, nu de la pilda marilor orașe apusene care au avut și altă origine și altă evoluție.

Totuș, cu drept cuvânt se spune: timpurile s'au schimbat; orașul resfirat aldată între livezi, vii și locuri virane, se potrivea cu funcțiunea de târg oriental și reședință a unui voevod și a curtenilor lui. Azi, Bucureștii aproape și-au schimbat funcțiunea: sunt capitala unui stat de peste 19 milioane locuitori, o mare piață comercială, un important antrepozit de mărfuri în marginea Sud-estului european, un centru industrial în neîntreruptă creștere și cel mai important focar cultural al Țării. Complexitatea și intensitatea funcțiunilor de azi nu se mai acordă cu evidența risipă de spațiu din trecut. E drept, însă nu-i mai puțin adevărat că tocmai acest trecut trebuie folosit pentru a creea un oraș sănătos, un oraș cu multe și uniform risipite spații verzi.

Lupta pentru realizarea acestui oraș va fi grea; totuș ea merită să fie dusă și dusă cu hotărîre tocmai contra vechilor bucureșteni, cari față de

sporirea neașteptată a prețului pământului, precum și din alte motive, unele binecuvântate, nu se dau înapoi de la sacrificarea frumoaselor clădiri boerești și încă mai frumoaselor parcuri, grădini și curți, înlocuite vertiginos, mai ales în ultimii 3—4 ani, cu sufocantele blocuri de case colective. Nu va fi adică vorba atât de un plan serios de sistematizare — căci de curând a fost aprobat ultimul — cât de o virtuasă respectare a acestuia contra tutului presiunilor și ispitelor.

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.

16. Creșterea păsărilor de PROF. C. MOTAȘ
17. Rătăcirii bolșeviste de MAIOR I. MIHAL
20. Răsadnița și plantele din răsad de V. SADOVEANU.
22. Meșteșugul vâpsitului cu burueni de ART. GOROVEI.*
23. Cum orbim de DR. G. GLĂVAN.
24. Păstrarea țărnel de porc de G. GHEORGHIU.
25. Calul de prof. E. UDRISCHI.
27. Cum trebuie să ne hrănim de E. SEVERIN.
29. Beția de DR. EMIL GHEORGHIU.
30. Lămurirea Constituției de ARTUR GOROVEI.
33. Mama și copilul de PROF. M. NA-
KICATIDE.*
36. Omul și societatea de AL. GIULEA.
37. Bucătăria sătenilor de MARIA GEN.
DOBRESCU.*
38. Sfecia de zahăr de C. LACRI-
ȚEANU.
39. Ingrășarea pământului de I. M.
DOBRESCU.
40. Friguri de bătă de DR. T. DUMI-
TRESCU.

Nr.

41. Banul de A. GIULEA.
42. Sfaturi practice de ING. I. A. SCHORN
43. Lămurirea Calendarului de A.
GIULEA
44. Conjunctivita granuloasă de DR. I.
GLĂVAN.
45. Burueni de leac de A. VOLANSCHI.
46. Sfaturi casnice de MAICA RALUCA.
47. Cultura tomatelor de I. ISVORAN
48. Rețete pentru gospodine de
MAICA RALUCA.
49. Lingoarea de DR. I. DUMITRESCU
50. Blenoragia sau scutulament de
DR. N. IOAN.
51. Practica agricolă de A. BEJENARIU.
52. Apa de băut de DR. I. BĂLTEANU.
53. Tifosul exantematic de TUDOR
DUMITRESCU.
54. Boalele animalelor de I. POPU-
CĂMPEANU.
55. Lucrări din pânșușle de porumb
de TITUS G. MINEA.
56. Cartoful de I. POPU-CĂMPEANU.
57. Cum să trăim de DR. F. GRUNFELD
58. Lucrări din pae și sorg de TITUS
G. MINEA.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Seria C. „DIN LUMEA LARGĂ“.

Nr.

8. Munții Apuseni de M. DAVID.
6. Bucovina de I. SIMIONESCU.*
6. Basarabia de G. NIȘTASE.
7. Dobrogea de C. BRĂTESCU.
10. Viața în adâncul mărilor de C.
MOTAȘ.
- 11.—12. A. Șaguna de I. LUPAȘ.
13. Către Everest de PROF. I. SIMIO-
NESCU.
14. Românii de peste Nistru de V.
HAREA.*
15. Lituania de G. NIȘTASE.
17. Câmpia Transilvaniei de I. POPU-
CĂMPEANU.
18. Moldova de I. SIMIONESCU.
19. Românii din Ungaria de I. GHEO-
GESCU
20. Jud. Turda Arleş de I. MUREȘKANU.
21. Țara Hațegului de GAVRIL TODICA.
22. Spiru C. Haret de I. SIMIONESCU.
23. Danemarca de MAGDA D. NICO-
LAESCU.
24. N. Milescu în China de I. SIMIO-
NESCU.
25. Cetățile moldovenești de pe Ni-
stru de APOSTOL D. CULEA.
26. Românii din Bulgaria de EM.
BUCUȚA.

Nr.

27. Valea Jiului din Ardeal de P.
HOSSU-LONGIN.
28. Țara Bârsei de N. ORGHIDAN.
29. Vechiul ținut al Sucevei de V.
CICREA.
30. Macedo-Românii de TACHE PAPA-
HAĞI.
31. Românii din Banatul Jugoslav
de PR. BIZEREA
32. Coasta de Azur de I. SIMIONESCU.
33. Elveția de TRAIAN G. ZAHARIA.
34. Maramureșul de GH. VORNICU.
35. Austria de I. SIMIONESCU.
36. Belgia de TRAIAN G. ZAHARIA.
37. Afganistanul de I. SIMIONESCU.
38. Anastasia Șaguna de DR. I. LUPAȘ.
39. Blajul de ALFX. LEPEANU-MELIN.
40. Marea Neagră de DR. I. LEPSI.
41. Pe urmele lui Robinson Crusoe
de I. SIMIONESCU.
42. Din Norvegia de I. CONEA.
43. Din vremea lui Ștefan cel Mare
de GEN. R. ROSETTI.*
44. Japonia de I. SIMIONESCU.
45. Oiarul Savant de I. SIMIONESCU.
46. Intr'o mănăstire din Himalaya
de MIRCEA ELIADE.*
47. Dăniilă Apostol de N. P. SMOCH

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.	Nr.
48. Govora și Călmănești de I. SIMIONESCU*	52 Gh. I. Donici de GEN. R. R. ROSETTI*
49. Sgările norii New-Yorkului de PETRU COMANESCU*	53. A. Odobescu de AL. TZIGARA-SAMURCAȘ*
50. Nicolae Bălcescu de V. SASSU*	54. Banatul de PROF. D. IZVERNICEANU*
51. Țara visurilor împletite (Egiptul) de MIRCEA HEROVANU*	55. Țara Zarandului de G. E. CAMBER.*
	56. Iordache Golescu de N. BĂNESCU*
	57. Bucureștii de V. MIHĂILESCU.*
	58. Turismul de AUREL PIȚU*

Seria D. „ȘTIINȚA APLICĂTĂ“.

Nr.	Nr.
1. Fabricarea săpunului de A. SCHORR.	18. Industria materiilor colorante de G. A. FLOREA
2. Motorul Diesel de ING. CASETTI.	19. Fotografia de CĂP. DR. M. ZAPAN
3. Industria Parfumului de E. SEVERIN.	20. Industria zahărului de G. I. BABOIANU.
4—5. Aerul lichid de ILIE MATEI.	21. Șase montaje de radio de CĂP. DR. M. ZAPAN.
6. Industria Azotului de L. CĂTON.	22. Cinematografia de CĂP. DR. M. ZAPAN
7—9. Locomotiva de ING. CASETTI.	23. Automobilul de CĂPIT. DE AVIAȚIE M. PANTAZI.
10. Aeroplanul de DR. V. ANASTASIU	24. Fabricarea sticlei de G. A. FLOREA
11. Baloane și dirijabile de C. MIHĂILESCU.	25. Gazele otrăvitoare de CĂP. DR. M. ZAPAN.
12. Betonul armat de ING. N. GANEA	26. Împănarea păsărilor de N. C. PĂNESCU.
13. Gări și trenuri de G. ȘADDEI.	27. Legatul cărților de I. CARAMĂLIU*
15. Aparat de Radiofonie de CĂPT. DR. M. ZAPAN.	28. Innotul de P. EPUȘANU*
16. Țiparul de VASILE ROMĂNESCU.	29. Scoaterea petelor de VICTORIA A. VELCELESCU*.
17. Ce se scoate din cărbuni de C. V. GHEORGHIU	

RĂSPÂNDIȚI

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

E cea mai trebuitoare bibliotecă. Unică prin varietatea cuprinsului, prin estinătate, este la îndemâna oricui. S'a dovedit o adevărată enciclopedie. Aduce foloase specialistului, dându-i noțiuni clare din alte domenii; procură cunoștințe folositoare celui care nu se restrânge numai la cartea de școală. Biblioteca se adresează tuturor, la ori ce vârstă, căci e instructivă, educativă și practică.